

УДК 655+336.012.23

Л.Й. Кобрин

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Фінансування – один з основних важелів, що приводить у рух найскладніший економічний механізм функціонування підприємств. Якщо йдеться про інноваційні процеси, то тут фінансування відіграє ще й стимулюючу та регулюючу роль. Тому на сьогодні недостатність фінансування, а в багатьох випадках відсутність коштів можна вважати однією з основних причин низького рівня розвитку інноваційної діяльності на підприємствах.

Фінансування інновацій може здійснюватись за рахунок:

І. Самофінансування:

з фонду розвитку підприємства чи організації;

з накопиченого амортизаційного фонду та поточних амортизаційних відрахувань;

з резервного фонду для покриття при необхідності поточних збитків підприємства, що виникають з впровадженням чи освоєнням нововведень до виходу підприємства на проектні показники обсягів випуску чи продажу;

з власного капіталу із суми статутного фонду, якщо його величина перевищує діючий норматив.

2. Запозичених коштів:

банківських кредитів;

грошей ДЦФУ 6 та інших бюджетних і позабюджетних фондів;

запозичених коштів, що виручаються від розміщення на фондових ринках спеціально випущених облігацій підприємства;

лізингу спеціально замовленого обладнання з подальшим викупом його після використання на умовах оренди і т.п.

3. Залучених коштів.

При цьому фінансування проектів проводиться у вигляді інвестиційного вкладу безвідсоткової цільової інноваційної позики або /та лізингу. Та обмеженість бюджетних коштів приводить до того, що Держіннфондом з року в рік фінансується близько 40 – 50% від поданих проектів. Причому, якщо розглядати структуру фінансування за галузями, то частка поліграфії тут мізерна. Так, зокрема, за 1996 – 1999 рр. у Львівському відділенні Держіннфонду пройшов експертизу перший (!) проект у поліграфічній промисловості (у 1998 р.) на суму близько 300 тис. грн., але він не був профінансований через відсутність коштів (за даними Львівського відділення ДЦФУ). Причиною цього, крім обмеженості коштів, є низька інноваційна активність поліграфічних підприємств.

Серед бюджетних фондів можна окремо виділити також Фонд фундаментальних досліджень, створений відповідно до постанови КМ №153 від 25.03.92 р. з метою доповнення традиційної системи підтримки науки системою цільового конкурсного виділення коштів для актуальних досліджень світового рівня на основі грантів. Роботою фонду на громадських засадах керує рада, яка формує експертні групи за дев'ятьма (пріоритетними) напрямками. На ці групи покладається організація та проведення незалежної експертизи конкурсних науково-дослідних проектів, визначення наукових пріоритетів, розподіл коштів на проекти, створення баз даних проектів, авторів, експертів, а також перевірка і

контроль виконання робіт, що фінансуються фондом. Тому розвиток Фонду фундаментальних досліджень має важливе значення як альтернативна форма підтримки науки.

Проте упродовж функціонування фонду існує негативна тенденція скорочення бюджетних коштів, що спрямовуються на підтримку конкурсних фундаментальних наукових проєктів [1]. Тому українські науковці сьогодні не можуть розраховувати на державну підтримку. Їм доводиться звертатися за фінансовою допомогою до інших організацій, зокрема, до Українського науково-технологічного центру (УНТЦ), створеного 16 липня 1994 р. Засновниками центру є Кабінет Міністрів України, Національна академія наук, Державне патентне відомство України, ДІФУ та ін. Країни-донори УНТЦ – США, Європейський Союз. Внесок України в діяльність Центру – це пільговий режим оподаткування, надання приміщень і його оплата. Продукт УНТЦ – це завершений проєкт, звіт у вигляді пілотного зразка, книги та ін. Кабінет Міністрів України розглядає ці звіти і визначає, які міністерства, відомства чи інноваційні центри зацікавлені в результатах цієї роботи. Близько 30% усіх пропозицій учених, які надходять в УНТЦ, оформляються у вигляді проєктів [2]. Проєкти оцінюються експертами за кордоном, і там вирішується питання про фінансування. Якщо рішення позитивне, складається контракт. Після підписання контракту починається фінансування. Західні координатори здійснюють моніторинг проєктів, на місцях визначають реальну вартість проєктів, організовують відрядження за кордон та ін. З 1997 р. існує Програма партнерства УНТЦ, яка передбачає фінансування прикладних досліджень приватними компаніями із США, Канади, Німеччини. При цьому учасники проєктів отримують заробітну плату без податків, матеріали й обладнання передаються через митницю без оподаткування. А оскільки за кордоном дослідження коштують дуже дорого, то завдяки Програмі партнерства виграють і учасники, і інвестори. Захід одержусь добру новітню технологію, а українські вчені – прибуток і досвід роботи. Тобто інновації в даному випадку отримують країни-інвестори.

Отже, кожний з розглянутих вище варіантів фінансування інноваційних процесів з тих чи інших причин не є досконалим. Тому реальними джерелами інновацій можуть бути по суті такі:

кошти самих засновників підприємства, а також їхніх друзів, родичів, співавторів розробок новинок;

кошти сторонніх спеціалізованих інвесторів і кредиторів, що виділяються на основі детального аналізу розробки чи бізнес-плану і т.ін.

Можливий також випуск муніципальних облігацій, формування фінансових альянсів для спільного інвестування великих проектів, взаємне страхування. Механізм дольового фінансування регіональних науково-технічних програм полягає в здійсненні інвестицій у формі купівлі акцій нових інноваційних підприємств.

Створення фінансових інститутів та інфраструктури розподілу ресурсів допоможе перемогти кризу інвестування інновацій, зняти ризик до підприємливого рівня. Вирішенню такого завдання допоможе створення спеціалізованих кредитних, інвестиційних і страхових фінансових інститутів, системи їх взаємодії з органами державного управління на основі єдиної інформаційної бази. Це, в свою чергу, потребує вдосконалення законодавчо-нормативної бази функціонування інноваційних підприємств, розробки та створення діючої системи стимулювання інноваційної активності.

1. Кияк Б.Р. Фонд фундаментальних досліджень // Наука та наукознавство. 1997. №1 – 2. 2. Світ. 1998. №42.

Стаття надійшла до редколегії 28.01.2000